

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՈՐՈՇԱԿԻՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ¹

Անի Սարգսյան

*ԵՊՀ պետության և իրավունքի տեսության
ու պատմության ամբիոնի հայցորդ*

Իրավունքի որոշակիությունը հիմնարար սկզբունք է, իրավաստեղծագործության անբաժանելի մաս և ուղղված է կայուն օրենսդրության ապահովմանը, իրավակիրառ գործունեության պատշաճ իրականացմանը, դատական պրակտիկայի միասնականության և կայունության ապահովմանը, այն մարդու իրավունքների և ազատությունների պահպանման երաշխիք է: Իրավունքի որոշակիության նպատակը նորմատիվ իրավական ակտերը և դատական ակտերը հստակ, հասանելի, հասկանալի և ընկալելի, արդյունավետ դարձնելն է, հասարակական հարաբերությունների զարգացմանը զուգահեռ՝ իրավունքի կայուն զարգացումն ապահովելը:

Անդրադառնալով իրավունքի որոշակիության կարևորությանը՝ Ա. Ս. Սմբատյանը նշում է, որ իրավապահպան մարմինների կողմից իրավական կարգավորման ոլորտում անորոշությունների և «մութ անկյունների» վերհանումը՝ դրանց հետագա պարզաբանմամբ և բովանդակության լրացմամբ, դատական գործառույթի բաղկացուցիչ մասն է, որն ուղղված է ոչ միայն կոնկրետ վեճի կարգավորմանը, այլ նաև իրավունքի զարգացմանը²:

Իրավունքի որոշակիության բովանդակության նկատմամբ տեսական գրականությունում առկա են հակասական մոտեցումներ³: Որոշ հեղինակներ համարում են, որ բովանդակությունը ներառում է միայն իրավական նորմերի որոշակիությունը՝ իրավական կարգավորման և առկա իրավահարաբերությունների կայունությունը: Հեղինակների մեկ այլ մասի կարծիքով՝ իրավունքի որոշակիության բովանդակությունը սահմանափակվում է օրինական և հիմնավորված դատական ակտերի կայունությամբ: Մեր կարծիքով՝ իրավական որոշակիության բովանդակությունն առավել լայն է և ընդգրկում է գործող և հետագայում ձևավորվող իրավական նորմերի պարզությունն ու հստակությունը, դատական ակտերի կայունությունը, որպեսզի շահագրգիռ անձինք հնարավորություն ունենան կանխատեսելու տվյալ նորմերի և/կամ ակտերի կիրառման արդյունքում առաջացող իրավական հետևանքները և, ըստ այդմ, հնարավորություն ունենան ընտրելու վարքագծի այս կամ այն տարբերակը:

Իրավունքի որոշակիությունը տարբեր կերպ է ընդունվում և ընկալվում միջազգային իրավական համակարգերում: Եթե իրավաստեղծագործության դեպքում պատկերացումները մեծամասամբ ենթադրում են՝ նորմատիվ իրավական ակտի հրապարակայնություն, հստակություն և պարզություն, հետադարձ ուժի սահմանափակումների պարտադիրություն և այլն, ապա դատական պրակտիկայի վերլուծությունը վկայում է, որ տարբեր երկրներում իրավունքի որոշակիությունը ձեռք է

¹ Սույն հոդվածը գեկուցվել է 2022թ. դեկտեմբերի 8-ի ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների գիտական նստաշրջանին:

² Տե՛ս **Смбатян А.С.**, Решения органов международного правосудия в системе международного публичного права. - М.: Статут, 2012, էջ 143:

³ Տե՛ս **Jerzy Wróblewski**, Functions of law and legal certainty - Anuario de filosofía del derecho, - ISSN 0518-0872, - N° 17, 1973-1974, - էջ 307-324:

բերում այլ արժեք և նշանակություն (անգլոսաքսոնական համակարգի երկրներում այն ստանում է *res judicata*-ի դոկտրինի նշանակություն¹: Ռուսաստանի Դաշնությունում այն մեծապես ներկայացվում է որպես սահմանադրական արժեք, սահմանադրական վերահսկողության իրականացման միջոց², իսկ ռոմանագերմանական համակարգի նյուս երկրներում այն կապված է դատարանների կայացրած դատական ակտերի օրինական ուժի մեջ մտնելու, անբեկանելի և վերջնական դառնալու հետ³):

Յան Միշել Օտտոն իրավունքի որոշակիությունը մեկնաբանում է որպես տվյալ իրավիճակում տրված հնարավորություններ, հստակ, հետևողական և մատչելի իրավական կանոններ, որոնք տրվել կամ հաստատվել են պետության կողմից կամ անունից: Կառավարության ինստիտուտները հետևողականորեն կիրառում են այդ կանոնները և իրենց գործունեությունը համապատասխանեցնում դրանց, քաղաքացիների մեծ մասը սկզբունքորեն ենթարկվում է այդ կանոնների, վեճերի լուծման ընթացքում անկախ և անկողմնակալ դատավորները հետևողականորեն կիրառում են կանոնները՝ դրանք դնելով դատական որոշումների հիմքում⁴:

Հիմք ընդունելով Վենետիկի հանձնաժողովի 18.03.2016 թ. «Իրավունքի գերակայության ցանկ» խորագրով թիվ CDL-AD(2016)007 հետազոտական աշխատանքը՝ գտնում ենք, որ իրավունքի որոշակիության բաղկացուցիչ տարրերն են՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիությունը, կանխատեսելիությունը, իրավունքի կայունությունը և հետևողականությունը, լեգիտիմ ակնկալիքները, օրենքի հետադարձ ուժի արգելքը, «*res judicata*»-ն⁵: Այս տարրերն ընկալվում են ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ իմաստներով, որպիսիք, ըստ էության, իրավական որոշակիության բաղադրիչների ենթաբաղադրիչներն են, որոնք, միևնույն ժամանակ, չեն կարող գործել ինքնուրույն: Ենթաբաղադրիչների նշանակությունն արտահայտվում է հենց դրանց միասնության մեջ, որոնք ապահովում են իրավական որոշակիության բաղադրիչների, այսպես կոչված, գոյությունը՝ որպես առանձին օբյեկտների: Իր հերթին, իրավունքի որոշակիության լիարժեք առկայությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է այդ բաղադրիչների միասնական փոխգործակցությունը, ինչը ոչ միայն կօգնի հստակ պատկերացում կազմել իրավունքի որոշակիության մասին, այլև կտա իրավաստեղծ գործունեությունն առավել արդյունավետ դարձնելու լուծումը:

Տեսական գրականության ուսումնասիրության արդյունքում պարզ է դառնում, որ իրավունքի որոշակիությունը վերլուծության է ենթարկվել հիմնականում իրա-

¹ St'u Draft. Forthcoming in M Fenwick, MM Siems, & S Wrbka, *The Shifting Meaning of Legal Certainty in Comparative and Transnational Law* (Oxford, Hart Publishing, 2017). *Legal Certainty: A Common Law View and a Critique.* - **John Linarelli.** - https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3044422:

² St'u **Белов С.А.**, Защита правовой определенности как конституционной ценности в практике Верховного Суда США и Конституционного Суда РФ. - *Современные проблемы конституционного и муниципального строительства на современном этапе: опыт России и зарубежных стран. Сборник материалов научной конференции.* Москва, 10-13 марта 2010 года, юридический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова/ Отв. ред. С.А. Авакьян. М.: Издательский дом РоЛикС, 2010, 8 էջ:

³ St'u **Groussot Xavier, Minssen Timo.** - *Res Judicata in the Court of Justice Case-Law: Balancing Legal Certainty with Legality?* – Lund University, University of Copenhagen, 2007, էջ 385 – 417:

⁴ St'u **Jan Michiel Otto.** *Toward an analytical framework: Real legal certainty and its explanatory factors, in implementation of law in the people's Republic of China* 23, 25 (Jianfu Chen et al. eds., 2002):

⁵ St'u European Commission for democracy through law (Venice Commission), *Rule of law checklist.* - CDL-AD(2016)007. - Study No. 711 / 2013. - Strasbourg, 18 March 2016. - Adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016), էջ 15-17:

վունքի սկզբունք հանդիսանալու, իրավական ակտերը հստակ ձևակերպելու, դատական ակտերը վերանայելու համատեքստում: Մինչդեռ, իրավական որոշակիության վերլուծություններում բացակայում է հենց «որոշակիությունը»: Ըստ էության, իրավաբանական գրականությունում նշվում են իրավունքի որոշակիության բաղկացուցիչ տարրերը, սակայն համալիր չի ներկայացվում, թե ինչ այլ լրացուցիչ բաղադրիչներ են մտնում այդ տարրերի կազմում: Հարկ ենք համարում նշել, որ այդ տարրերը մեծապես քննարկվել են որպես առանձին օբյեկտներ, մինչդեռ, մեր կարծիքով, իրավունքի որոշակիությունը ներկայացնելիս անհրաժեշտ է այդ տարրերը քննարկել իրենց միասնության համատեքստում՝ ամբողջական պատկեր ստանալու համար: Հենց այդ հանգամանքից էլ նկատվում է սույն գիտական հոդվածում ներկայացնում ենք իրավունքի որոշակիությունը և դրա բաղկացուցիչ տարրերը բազմությունների տեսության տեսանկյունից, որի արդյունքում ստացված պատկերը կընկալվի որպես իրավական որոշակիության «բանաձև»:

Բազմությունը մաթեմատիկական հայեցակարգ է, որոշակի օբյեկտների հստակ սահմանված ամբողջություն: Բազմություն կազմող օբյեկտները (հայտնի են նաև որպես բազմության տարրեր կամ անդամներ) կարող են լինել ցանկացած առարկաներ՝ թվեր, մարդիկ, այբուբենի տառեր, այլ բազմություններ և այլն: Գեորգ Կանտորը՝ բազմությունների տեսության հիմնադիրներից մեկը, իր «Beiträge zur Begründung der transfiniten Mengenlehre» աշխատության սկզբում տվել է բազմության հետևյալ սահմանումը. «Բազմությունը մեր ընկալման կամ մտքի որոշակի, հստակ օբյեկտների, որոնք կոչվում են բազմության տարրեր, միասնությունն է»¹:

Սույն գիտական աշխատանքում բազմության դերում իրավունքի որոշակիությունն է, իսկ բազմության տարրերը՝ իրավունքի որոշակիության բաղկացուցիչ մասերը: Բանաձևի տեսքով արտահայտելու դեպքում ունենք հետևյալ պատկերը.

$$\{N\} = \left\{ \begin{array}{l} U \\ Y \\ YZ \\ LU \\ <NFU \\ RJ \end{array} \right. ,$$

որտեղ N-ն որոշակիությունն է, U-ն՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիությունը, Y-ն՝ կանխատեսելիությունը, YZ-ն՝ իրավունքի կայունությունը և հետևողականությունը, LU-ն՝ լեգիտիմ ակնկալիքները, <NFU-ն՝ օրենքի հետադարձ ուժի արգելքը, և RJ-ն՝ res iudicata-ն: Վերջիններս, իրենց հերթին, բաղկացած են որոշակի բաղադրատարրերից:

Այսպես, օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիությունը նորմատիվ իրավական ակտերի, ինչպես նաև դատական ակտերի *հրապարակայնությունն* է և *հասանելիությունը*, ընդ որում, հասարակությունը պետք է հնարավորություն ունենա ոչ միայն *տեղեկացված* լինելու, այլ նաև ընկալելու դրանք: Բանաձևով արտահայտելիս այն կունենա հետևյալ տեսքը.

$$U = \{Z + \zeta\} U \{S + D\}:$$

Կանխատեսելիության բաղադրատարրերն են նորմատիվ իրավական ակտերի և դատական ակտերի *հստակությունը*, ինչպես նաև իրավակիրառ մարմինների կողմից հնարավորինս մեկնաբանության ճշգրտության աստիճանը: Ընդ որում, անհրաժեշտ է իրավաստեղծագործության ընթացքում պահպանել նաև ողջամիտ անորոշության չափ՝ հասարակական հարաբերությունների հետագա զարգացման ապահովման համար: Բանաձևով արտահայտելիս այն կունենա հետևյալ տեսքը.

¹ Georg Cantor, Beiträge zur Begründung der transfiniten Mengenlehre. Math. Ann. 46, - 1895, 481–512 էջեր:

$$U = \left\{ \frac{C + U_{SU}}{n_U} \right\};$$

Կայունության և հետևողականության բաղադրատարրերն են՝ արդյունավետությունը¹, հասարակական հարաբերությունների զարգացմանը զուգահեռ օրենսդրական փոփոխությունների հաճախականության աստիճանը, ինչպես նաև այդ փոփոխություններին հասարակության մասնակցության աստիճանը.

$$U_C = \left\{ U + \frac{hh \text{ զարգացում}}{C_{0\Phi} + CU} \right\};$$

Լեգիտիմ ակնկալիքները պետության կողմից անձի համար որևէ իրավունքի սահմանումն է, և անձն ունի ներքին համոզմունք այդ իրավունքի անխոչընդոտ իրացման նկատմամբ.

$$LU = \{n_{\text{իրավունք}} + U_C\};$$

Օրենքի հետադարձ ուժի արգելքը ենթադրում է նորմատիվ իրավական ակտերում սահմանափակող և արգելող նորմերի հստակ և ամբողջական ամրագրում, ընդ որում, օրենսդիրը պետք է սահմանի այն ժամկետը, որի ընթացքում գործում են այդ նորմերը².

$$C_{NFU} = \{U_{UUV} + t_q\};$$

Ինչ վերաբերում է res judicata-ին, այս դեպքում հաշվի են առնվում դատական ակտի բովանդակության որոշակիությունը (այսինքն՝ ակտի բովանդակությունից պետք է հստակ բխի, թե ինչպիսի մեկնաբանություն է տրվել դատավորի կողմից, հօգո՞ւտ, թե՞ ի վնաս կողմի է կայացվել ակտը և այլն), դատական ակտի կազմման որոշակիությունը (դատական ակտը կազմելիս դատավորի կողմից պետք է հստակ կիրառվի ակտ կազմելու գործիքակազմը՝ իրավաբանական տեխնիկայի կանոնները, ակտը չպետք է պարունակի բացառապես իրավունքի նորմեր և/կամ այլ դատական ակտերից վերլուծություններ, դատավորի կողմից պետք է հիմնավորվի, թե ինչու է նախապատվությունը տրվում նորմի հենց այդ մեկնաբանմանը, հետագայում ինչպիսի կիրառում կարող է ունենալ այդ մեկնաբանությունը, ինչպիսի «ազդակներ» է պարունակում այդ ակտը իրավաստեղծ մարմնի համար և այլն), դատական ակտի սուբյեկտիվ ընկալումը (այսինքն՝ արդյո՞ք տվյալ ակտը հասկանալի և ընկալելի է հասարակության համար): Ընդ որում, այս ամենին ավելանում է նաև դատական ակտի վերանայման հնարավորությունների, գործիքակազմի և հստակ ընթացակարգի սահմանումը: Res judicata-ն բանաձևով արտահայտելիս կունենա հետևյալ պատկերը.

$$RJ = \{N_P + N_U + D\} \cup \{C_U + Q_U + D_U\};$$

Ըստ էության, իրավունքի որոշակիության բանաձևն ամբողջականացնելու դեպքում կունենանք հետևյալ պատկերը.

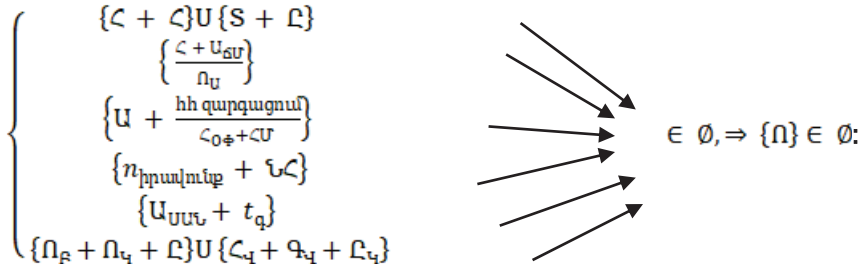
$$\{N\} = \begin{cases} U \\ U_C \\ LU \\ C_{NFU} \\ RJ \end{cases} = \begin{cases} \{C + C\} \cup \{S + D\} \\ \left\{ \frac{C + U_{SU}}{n_U} \right\} \\ \left\{ U + \frac{hh \text{ զարգացում}}{C_{0\Phi} + CU} \right\} \\ \{n_{\text{իրավունք}} + U_C\} \\ \{U_{UUV} + t_q\} \\ \{N_P + N_U + D\} \cup \{C_U + Q_U + D_U\} \end{cases} :$$

Այսինքն, իրավունքի որոշակիությունն այն ընդհանուր տիրույթն է, որն ստաց-

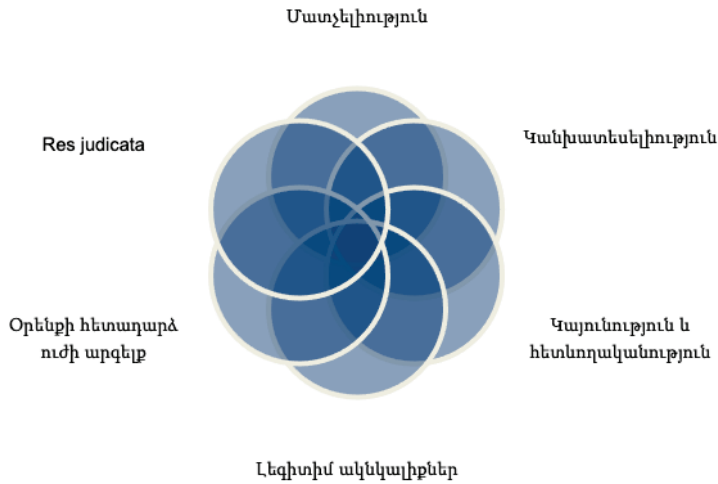
¹ Բանաձևում արդյունավետություն ասելով հասկանում ենք ինչպես օրենսդրական, այնպես էլ դատական պրակտիկայի արդյունավետությունը:

² Աշխատանքում առավելություն է տրվել «գործողության ժամկետ, ժամանակ» հասկացությանը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ որոշակի դեպքերում, հասարակական զարգացումներից և դրանց հրատապ արձանագանքելու անհրաժեշտությունից ելնելով, որևէ նորմատիվ իրավական ակտին կամ դրա որևէ նորմին կարող է տրվել հետադարձ ուժ:

վել է վերոնշյալ բազմությունների՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիության, կանխատեսելիության, իրավունքի կայունության և հետևողականության, լեգիտիմ ակնկալիքների, օրենքի հետադարձ ուժի արգելքի և res judicata-ի լուծման և այդ լուծումների հատման արդյունքում: Ընդ որում, այդ բազմություններից մեկի, այսպես կոչված, գոյություն չունենալու, բացակայության, ոչ ամբողջական կամ սխալ լինելու դեպքում խախտվում և/կամ բացակայում է իրավունքի որոշակիությունը:

Եթե արտահայտենք իրավունքի որոշակիությունը գծապատկերով, կստանանք հետևյալ պատկերը:

Կնյազևան, խոսելով սիներգետիկայի մասին, նշել է. «Սիներգետիկան կարող է դիտարկվել որպես հիմք, որի վրա կանգնելով՝ կարելի է գտնել ինչ-որ **որոշակիություն բաց և անորոշ ապագայում**. և կարելի է հասկանալ ոչ միայն կանխատեսելիության սկզբունքային սահմանները, այլև հավերժ հեռավոր ապագայի տարրերը տեսնելու հնարավորությունն այժմյան աշխարհի համալիր էվոլյուցիոն կառուցվածքներում. կարելի է ունենալ որոշակի վստահություն մեր փոփոխվող, անկայուն աշխարհում»¹: Սիներգետիկան, չլինելով մեթոդոլոգիական սկզբունքների և հասկացությունների խիստ կողմնորոշված համալիր, ավելի շուտ կատարում է համակարգային ռեֆլեքսիայի (արտացոլման) դեր և բխում է ոչ թե «համակարգ» հասկացության միանշանակ, համընդհանուր սահմանումից, այլ դրան բնորոշ հատկանիշների

¹ Տե՛ս **Knyazeva N., Kurdyumov S.P.**, Nonlinear synthesis and co-evolution of complex systems, (Journal) World Futures, 2001, Vol. 57, էջ 239-261:

ամբողջությունից¹:

Վերոգրյալը հաշվի առնելով՝ եթե իրավունքի որոշակիության բանաձևն ուսումնասիրենք սիներգետիկ մոտեցմամբ, կարող ենք ասել, որ իրավունքի որոշակիության բաղադրատարրերի նման համադրումը չի կրում զուտ տեխնիկական, մեխանիկական բնույթ, այսինքն՝ այդ բաղադրատարրերը նման մաթեմատիկական, թվաբանական գործողությունների միջոցով չեն միավորվում այն պատճառով, որ «այդպես է անհրաժեշտ»: Տվյալ պարագայում այդպիսի համադրումը ունի կարևոր նպատակ, այն է՝ որակական արդյունքի՝ իրավաստեղծ և իրավակիրառ գործունեության արդյունավետության ապահովումը:

Ըստ էության, ստացվում է, որ իրավունքի որոշակիությունը դրա բաղադրատարրերի՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիության, կանխատեսելիության, իրավունքի կայունության և հետևողականության, լեգիտիմ ակնկալիքների, օրենքի հետադարձ ուժի արգելքի և *res judicata*-ի հատման արդյունքում ստացված տիրույթն է, ընդ որում, այդ բաղադրատարրերը պետք է լինեն հավասար, համագոր, որպեսզի առավել հստակ և ընդգրկուն լինի իրավական որոշակիությունը: Այդ բաղադրատարրերից մեկի խախտման կամ բացակայության դեպքում խախտվում է նաև իրավունքի որոշակիությունը:

Վերոգրյալի լույսի ներքո կարող ենք եզրահանգել.

- Իրավունքի որոշակիության բաղկացուցիչ տարրերը՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիությունը, կանխատեսելիությունը, իրավունքի կայունությունը և հետևողականությունը, լեգիտիմ ակնկալիքները, օրենքի հետադարձ ուժի արգելքը, *res judicata*-ն, ընկալվում են ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ իմաստներով, որոնք էլ հանդիսանում են իրավունքի որոշակիության բաղադրիչների ենթաբաղադրիչները և, միևնույն ժամանակ, չեն կարող գործել առանձին: Ենթաբաղադրիչների նշանակությունն արտահայտվում է հենց դրանց միասնության մեջ, որոնք ապահովում են իրավունքի որոշակիության բաղադրիչների, այսպես կոչված, գոյությունը՝ որպես առանձին օբյեկտներ:

- Իրավունքի որոշակիության բաղադրատարրերի նման համադրումը չի կրում զուտ տեխնիկական, մեխանիկական բնույթ. դա հետապնդում է կարևոր նպատակ, այն է՝ որակական արդյունքի՝ իրավաստեղծ և իրավակիրառ գործունեության արդյունավետության ապահովումը:

- Իրավունքի որոշակիության լիարժեք առկայությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է այդ բաղադրիչների միասնական փոխգործակցությունը, ինչը ոչ միայն կօգնի հստակ պատկերացում կազմել իրավունքի որոշակիության մասին, այլև նպաստում է իրավաստեղծ և իրավակիրառ գործունեությունն առավել արդյունավետ դարձնելուն:

- Իրավունքի որոշակիության բանաձևը (Ռ-ն որոշակիությունն է, Ս-ն՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիությունը, Կ-ն՝ կանխատեսելիությունը, ԿՀ-ն՝ իրավունքի կայունություն և հետևողականությունը, ԼԱ-ն՝ լեգիտիմ ակնկալիքները, ՀՌԿ-ն՝ օրենքի հետադարձ ուժի արգելքը, և ՐՋ-ն՝ *res judicata*) ամփոփում է ինչպես իրավական որոշակիության բաղկացուցիչ տարրերը, այնպես էլ այդ տարրերը «ծեռք բերելու, ստանալու» կարգը, որի իրագործման արդյունքում ոչ միայն կունենանք նորմատիվ իրավական ակտեր կազմելու կոնկրետ կառուցակարգ, այլ նաև զերծ կմնանք իրավակիրառ պրակտիկայում առկա անորոշ իրավիճակներից:

- Իրավունքի որոշակիությունն այն ընդհանուր տիրույթն է, որն ստացվել է բազմությունների՝ օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիության, կանխա-

¹ Տե՛ս **Митина О.В., Петренко В.П.** Синергетическая модель динамики политического сознания // Синергетика и психология. Тексты. Выпуск 1. Методологические вопросы / Ред. И.Н.Трофимова, В.Г.Буданов. - М.,1999, 338 էջ:

տեսելիության, իրավունքի կայունության և հետևողականության, լեգիտիմ ակնկալիքների, օրենքի հետադարձ ուժի արգելքի և *res judicata*-ի լուծումաների հատման արդյունքում: Ընդ որում, այդ բազմությունների մեկի, այսպես կոչված, գոյություն չունենալու, բացակայության, ոչ ամբողջական կամ սխալ առկայության դեպքում խախտվում և/կամ բացակայում է իրավունքի որոշակիությունը:

АНАЛИЗ ОПРЕДЕЛЕННОСТИ ПРАВА В КОНТЕКСТЕ ТЕОРИИ МНОЖЕСТВ¹

Ани Саргсян

*Соискатель кафедры теории и истории
государства и права юридического факультета ЕГУ*

В рамках данной научной статьи автор рассматривает определенность права в контексте единства ее составляющих: доступность законодательства и судебных актов, предсказуемость, стабильность и последовательность права, правомерные ожидания, отсутствие обратной силы закона, «*res judicata*». Причем, автор проанализировал и представил это единство с помощью теории множеств, в результате чего получил «формулу определенности права».

Автор пришел к выводу, что общая сфера, полученная в результате решения вышеуказанных составляющих и их пересечения, является определенностью права, благодаря её надлежащей реализации обеспечивается как наличие конкретного механизма для составления проектов нормативных правовых актов, а также исключение возникновения неопределенных ситуаций в юридической практике.

В работе автор уделил особое внимание изучению формулы правовой определенности, применив синергетический подход, в результате чего автор пришел к выводу, что такое сочетание составляющих правовой определенности не имеет чисто технического, механического характера, т. е. эти составляющие не соединяются посредством таких математических, арифметических действий, потому что «так нужно». Иными словами, такое сочетание имеет важную цель, то есть, обеспечение качественного результата - эффективности правотворческой и правоприменительной деятельности.

¹ Статья было представлена 8 декабря 2022г. на научной конференции аспирантов и соискателей юридического факультета Ереванского государственного университета.

ANALYSIS OF THE CERTAINTY OF LAW IN THE CONTEXT OF SET THEORY¹

Ani Sargsyan

*Applicant at the YSU Chair of Theory
and History of State and Law*

In the framework of this scientific article, the author considers the certainty of law in the context of the unity of its components: accessibility of legislation and court decisions, foreseeability, stability and consistency of law, legitimate expectations, non-retroactivity, *res judicata*. Moreover, the author analyzed and presented this unity through set theory, because of which the author received the "formula for the certainty of law".

The author concluded that the general area obtained as a result of solving the above components and their intersection is the certainty of law, due to its proper implementation, the presence of a specific mechanism for drafting normative legal acts, as well as the exclusion of the occurrence of uncertain situations in legal practice are provided.

In the work, the author paid special attention to the study of the legal certainty formula, applying the synergistic approach, because of which the author concluded that such a combination of the components of the certainty of law does not have a purely technical, mechanical nature, i.e., these components are not combined through such mathematical, arithmetical operations because "it is necessary". In other words, such a combination has an important goal, that is, ensuring a qualitative result - the effectiveness of law-making and law-enforcement activities.

Բանալի բառեր - *իրավունքի որոշակիություն, իրավունքի որոշակիության բանաձև, բազմությունների տեսություն, իրավունքի որոշակիության բաղկացուցիչ տարրեր, օրենսդրության և դատական ակտերի մատչելիություն, կանխատեսելիություն, իրավունքի կայունություն և հետևողականություն, լեգիտիմ ակնկալիքներ, օրենքի հետադարձ ուժի արգելք, res judicata*

Ключевые слова: *определенность права, формула определенности права, теория множеств, элементы определенности права, доступность законодательства и судебных актов, предсказуемость, стабильность и последовательность права, правомерные ожидания, отсутствие обратной силы закона, res judicata*

Key words: *certainty of law, formula for the certainty of law, set theory, components of the certainty of law, accessibility of legislation and court decisions, foreseeability, stability and consistency of law, legitimate expectations, non-retroactivity, res judicata*

¹ This article was reported in 2022 December 8 at the scientific session of graduate students and applicants at the YSU Faculty of Law.